

TROLDSPJLET

Meddelelsesblad for Karin Michaëlis Selskabet. nr. 4. / 13 Maj 2007.

BESTYRELSESMØDE.

Der afholdes bestyrelsesmøde i selskabet søndag den 20. maj 2007 kl. 10.30 i Cafe "SULT" (Vognmagergade 8 B, 1120 København K – samme bygning som "Cinemateket"). Medlemmer og interesserede er velkomne. Bestyrelsesmødet er placeret så det naturligt vil glide over i følgende begivenhed:

LITTERÆR VANDRINGSTUR I KØBENHAVN:

Mange af selskabets medlemmer kender formodentlig – om ikke andet så af omtale – det lille "byvandringssfirma" Peter & Ping, der gennem mange år har arrangeret diverse byvandring i København med udgangspunkt i forskellige forfatterskaber eller andre specielle emner. Peter & Ping har nu lavet en "Karin Michaëlis Tur". Den finder sted

Søndag den 20. maj 2007 kl. 13.00
Kgs. Nytorv ved Nyhavn (VED ANKERET)

Turen forventes at vare ca. 2 timer og koster 75 kroner pr. deltager. Interesserede henvises i øvrigt til "Peter & Ping" på hjemmesiden www.peter-og-ping.dk, idet der lige gøres opmærksom på at Karin Michaëlis turen ikke er annonceret på denne hjemmeside.

"Der Fall d'Annunzio"

**Karin Michaëlis pamflet fra 1925 om digteren
Gabriele d'Annunzios røvermentalitet**

af Solveig Czeskleba-Dupont

Baggrunden for Karin Michaëlis' lille pamflet "Der Fall d'Annunzio", som Beverley Driver Eddy omtaler i sin Karin Michaëlis' biografi side 295, kan man finde i Hertha Thodes erindringsbog "Mindernes rigdom", der blev trykt i 1942. Den var "klar til Udsendelse, da den blev standset paa Foranledning af den daværende italienske Regering og henlagt til Krigens Afslutning", som forlaget Carl Aller, København, skrev i indledningen til bogen ved udgivelsen i 1945. Hertha Thode blev født i København 1884 og døde i 1946 efter en karriere som violinist.

Den historiske baggrund

I 1911 havde den tyske kunsthistoriker professor, Dr. Henry Thode, der på dette tidspunkt var gift med Richard Wagners steddatter Daniela, købt en stor smuk villa, Villa Cagnacco, i Gardone ved Gardasøen, for at bosætte sig fast i Italien, hvor han som en international kendt person blev vel modtaget af myndighederne. Villaen skulle senere komme til at spille hovedrollen i "Der Fall d'Annunzio".

Gennem Hertha Thodes erindringer får man et levende indtryk af den smukke hvidkalkede villa med balkoner hele vejen rundt og med en fantastisk udsigt over Gardasøen til bjergene i baggrunden. Villaen var omgivet af en kæmpepark med masser af roser, magnolietræer, cypresser, palmer, små vandløb, en dyb slugt, vinhaver, olivenlunde og en botanisk have tilplantet af Henry Thode med sjældne planter og træer. Husets store værelser var smagfuldt indrettet med mange værdifulde møbler, kunstgenstande, en imponerende bogsamling og en malerisamling inklusiv en sjældenhed som Rembrandts maleri af "Den barmhjertige Samaritan".

Henry Thode havde skrevet flere omfattende kunsthistoriske værker bl.a. et stort firbinds værk om Michelangelo. Han var i en årrække tilknyttet universitetet i Heidelberg som professor. Her fulgte Hertha Thode hans forelæsninger 1909 -1910, og i 1914 blev de gift i København og rejste på bryllupsrejse mod syd. Men inden de nåede Italien var 1. verdenskrig brudt ud, og ulykkerne begyndte at vælte ned over dem.

Tyskland, Henry Thodes hjemland, var krigsførende, mens Italien til at begynde med holdt sig neutral. Med besvær nåede ægteparret frem til villaen ved Gardasøen, men fik kun lov til at bo der indtil maj 1915, hvor Italien gik ind i krigen imod Tyskland. I Rom havde en af de kraftigste fortalere for Italiens krigsdeltagelse været Italiens berømte forfatter Gabriele d'Annunzio. Ham vender vi tilbage til!

Hertha og Henry Thode blev tvunget til at forlade Italien. Efter at have registreret alle deres ejendele, placeret de mest værdifulde småting i den nærliggende bank og pakket alt andet ned med henblik på sikker opbevaring, indtil de forhåbentlig snart ville kunne vende tilbage rejste de til München, hvor de blev et stykke tid. Kommunikationen til Villa Cagnaccos husholderske og gartner blev vanskeliggjort af krigen. Den måtte foregå over det neutrale Danmark, og på den måde blev der overført lønninger til de ansatte og betalt skatter og afgifter til myndighederne. Thodes fik at vide, at deres ejendom var blevet forseglet af den italienske stat, og at der var blevet udarbejdet en inventarliste over indboet. De fik også at vide, at så længe de betalte de nødvendige pengesummer, var der ingen fare for deres ejendom.

I perioden 1915 til 1918 rejste de rundt i Tyskland og Østrig, hvor Henry Thode var en efterspurgt foredragsholder, og Hertha Thode kunne indlede og afslutte forelæsningerne med sit smukke violinspil. Som for resten af det tyske og det østrigske folk blev det vanskeligere og vanskeligere for Thodes at klare sig.

Ved krigens ophør i november 1918 var Henry Thodes helbredstilstand stærkt svækket, men han fortsatte med sin forskning, sin skribentvirksomhed og sine foredrag så godt han kunne frem til 1920, hvor ægteparret besluttede at rejse til Danmark for at give Thode mulighed for i rolige omgivelser at genvinde sit helbred. Adskillige gange ansøgte de det italienske konsulat i København om tilladelse til at rejse tilbage til Italien, men uden held. Henry Thode døde i november 1920 i forbindelse med en maveoperation.

I begyndelsen af 1921 fik Hertha Thode en opringning fra en slægtning i Italien om "at Digteren Gabriele d'Annunzio havde forladt Fiume og var ankommet til Gardone, hvor han med hele sit Følge havde indlogeret sig i Villa Cagnacco, rimeligvis for bestandig" (Thode, s. 131). Sammen med sine legionærer var han blevet tvunget væk fra Fiume, hvor han efter krigens afslutning havde oprettet sit eget lille diktatur og anvendt nogle af de metoder, der senere blev kendetegnende for den italienske, fascistiske stat. Det vil sige: Ledelse af folkemasserne ved hjælp af demagogisk tale, parader, offentlige edsafklæggelser og førerkult (se Stefan Andres, s. 21). Men i 1921 var han uønsket i Rom.

Hertha Thode, der betragtede sig selv som universalarving til villaen, blev rådet til at rejse til Italien så snart som muligt for at gøre sin ret gældende, og i april 1921 opnåede hun tilladelse til rejsen. Hun blev modtaget af sin italienske husholderske, der kunne fortælle, hvordan d'Annunzio havde tiltvunget sig adgang til Villa Cagnacco på trods af de ansattes protester. Han brød simpelthen seglet, der var anbragt på villaens gitterport, med ordene: "For mig, Gabriele d'Annunzio, gives der ingen segl!" Derpå besøgte han villaen indvendigt, besluttede at blive og begyndte straks at foretage ændringer i huset.

Hertha Thode indlogerede sig på et lille hotel i nærheden af villaen for at påbegynde sin kamp. Hun sendte en kort hilsen til forfatteren, hvor hun høfligt bad ham om et møde. D'Annunzio svarede skriftligt tilbage om et møde den næste dag, den 1. maj 1921.

Fru Thode gik ud fra, at den berømte mand ville hjælpe hende på alle måder, når hun fik forklaret ham sagens sammenhæng. - Hun skulle blive klogere!

Det virkede ildevarslende, at villaen var blevet beskyttet af et pigtrådshegn. For Hertha Thode blev det i det hele taget et sørgeligt gensyn med villaen. Meget var forandret uden sans for de mange kulturelle og personlige skatte, Henry Thode havde samlet, og en del af deres private sager var fjernet. Hendes mange noder havde Gabriele d'Annunzio således foræret til en bekendt. På trods af varmen udenfor var der ild i kaminerne, og der lå en tung duft af røgelse og parfume i rummene.

Hertha Thode skildrer Gabriele D'Annunzio som en lille mand med gråhvid ansigtsfarve, et glasøje og uden et hår på hovedet, men til gengæld et spidst hageskæg. "Han virkede nervøs,..., men var i hvert Tilfælde tilsyneladende af stor Forekommenhed og Elskværdighed og ikke helt uden Charme" (Thode, s. 141). De første ord han sagde til Fru Thode var: "Jeg vil gøre Deres hus berømt, og De maa betragte det som en stor Ære, at det er mig, som har taget det i Besiddelse, for jeg ved at skatte alt dette." Det lød ikke opmuntrende, men senere i samtalen forsikrede han hende om, at han ville gøre alt, hvad der stod i sin magt for at skaffe hende ejendommen tilbage. Det var muligt, at han allerede i løbet af fire uger igen ville forlade villaen og Gardone, sagde han. - Hun blev budt på te af sine egne kopper i spisestuen, og det meste af det hun så omkring sig, havde hun i sin tid selv medbragt fra Danmark. Det blev også klart, at d'Annunzio havde brudt Henry Thodes skrivebord op og bl.a. taget kvitteringen for de værdisager, ægteparret havde deponeret i den nærliggende bank. Ved hjælp af kvitteringen havde han derpå fået genstandene udleveret.

De næste uger gik uden at der skete noget i sagen, men en eftermiddag blev hun pludselig opsøgt af en fremmed mand, der advarede hende om d'Annunzios planer med at skaffe sig papirer i Rom på sin ejendomsret til Villa Cargnacco. Hun blev opfordret til selv at rejse til Rom så hurtigt som muligt for at forhindre dette. I Rom opsøgte hun det danske gesandtskab og en dygtig advokat. Deres plan var at købe villaen tilbage af den italienske stat. Efter fjorten dages rundtur til forskellige kontorer efter attester og underskrifter tog Hertha Thode tilbage til Gardone i den tro, at alt var blevet ordnet på bedste måde. Derefter gik sommeren 1921 med at sende nye breve angående sagen til Rom, Gardone, Berlin og København. Men ellers skete der ikke noget.

En dag kunne Hertha Thodes husholderske imidlertid fortælle hende, at regeringen havde bekendtgjort i aviserne, at den havde overdraget Villa Cargnacco til Gabriele d'Annunzio. Det var et forfærdeligt slag for Hertha Thode. Hun fik fat i sin advokat og sammen forsøgte de at få et møde med d'Annunzio, men blev afvist. Hun rejste igen til Rom for at undersøge, hvad der kunne gøres. I handelsministeriet bad de hende om en ønskeseddel over de personlige ting, som hun gerne ville have udleveret, og de lovede at udbetale hende en rente og erstatte hendes fars udgifter i forbindelse med sagen, men uden at opfylde løftet.

I februar 1922 lod den italienske regering det danske gesandtskab vide, "at villaens konfiskation og tagen i besiddelse af hr. d'Annunzio, først som lejer og senere som ejer, ikke krænker nogen ret fra fru Hertha Thodes side."

Tilfældet d'Annunzio begyndte at blive mere og mere kendt i Danmark. På vegne af den danske forfatterforening sendte Sophus Michaëlis, der på dette tidspunkt var formand, et høfligt brev til digteren, hvor man bad ham om at udlevere Henry Thodes forarbejder om Venedigs kulturhistorie til enken. Il Commandante d'Annunzio, som han kaldte sig, tog dette brev højest unådigt op. I juni 1922 hørte fru Thode fra ham igen. Han inviterede hende til frokost og skrev: "Jeg er rede til at give Dem alt, hvad De vil bede mig om" (Michaëlis, s. 17 og Thode, s. 154. Flere af d'Annunzios breve på fransk og italiensk er aftrykt bag i Hertha Thodes bog og i uddrag på tysk i K.M.s pamflet).

Da hun denne gang kom ind i villaen kunne hun se, at huset indvendigt var forvandlet til ukendelighed. Villa Cargnacco var blevet til en lille fæstning med vagt bag hver dør. D'Annunzio begyndte mod hendes forventning at skælde ud over den danske forfatterforenings skrivelse til ham og gav udtryk for at han selv havde opført sig fuldkommen korrekt i sagen. Hertha Thode, der havde medbragt en fortegnelse over de

ejendele, hun bad om at få udleveret, ville gerne gennemgå listen sammen med sin vært, men det afslog han. Meget mod hendes vilje beholdt han i stedet for listen, og hun gik dybt skuffet derfra.

Den 7. juli 1922 modtog hun et nyt brev fra d'Annunzio skrevet i den sædvanlige opstyltede og tvetydige stil, som han yndede at anvende. Han påstod, at hun var kommet for sent, hvormed han øjensynlig selv underforstod, at han allerede havde skilt sig af med mange af Thodes ting, og at andre genstande var taget i brug til nye formål i huset og ikke uden videre kunne fjernes. Men han lovede dog at sende hende de få genstande, han kunne afse. Hertha Thode håbede i det mindste at få villaens mange malerier af den tyske maler Hans Thoma. Han havde været en god ven af hendes mand, og hans billeder havde d'Annunzio stillet op på loftet som uinteressante. Hun vidste, at de ville kunne sælges for en formue i Tyskland og derved skaffe hende midler til at leve for.

Da hun sendte en vogn for at afhente de forskellige sager måtte hun først underskrive et dokument, der lød: "Jeg erklærer herved af d'Annunzios Naade at have modtaget følgende Genstande", og så fulgte fortegnelsen, der var meget kort, men på den stod bl.a. Thodes manuskripter. Derfor underskrev hun. Da budet kom tilbage var Thomas billeder ikke med. D'Annunzio var åbenbart blevet klar over, at malerierne havde en vis værdi. Senere hørte Hertha Thode, at de var blevet solgt for en anelig sum penge på en auktion i Milano. Med tilbage var kun nogle få mindre genstande plus en stor rejsekuffert fyldt med gamle, værdiløse bankpapirer, betalte regninger og en knækket høj hat, men ikke en eneste ting fra hendes udstyr fra Danmark og fremfor alt ikke Thodes forarbejder til Venedigs kulturhistorie.

Hun skrev igen til d'Annunzio, der svarede med et langt brev den 21. juli 1922. Han var rasende over den danske presses holdning og skrev bl.a. "I Danmark fortsætter den afskyelige kampagne imod mig, grundet paa en bevidst Løgn. Deres store Digter Johannes Jørgensen, som i disse Dage opholder sig i Assisi, kalder den afskyelig....Jeg har ikke kunnet være mere korrekt og mere broderlig. For øvrigt foreslår jeg med det første at gøre Dem en betydelig Tjeneste, hvad Malerierne angår, og håber at tilbagegive Dem det, som er tilskrevet Rembrandt og i det mindste at tildele Dem en Del af den betydelige sum, som jeg har betalt i Statskassen". Brevet fortsatte med bebrejdelser over, at Hertha Thode ikke fik den danske kampagne til at høre op. Han sluttede brevet med en trussel: "De kunne for Eksempel telegrafere til Jørgensen i Assisi og forsikre ham om min broderlige Opførsel imod Dem. Hvis De vil, kan De give mig Teksten dertil, og jeg vil lade det afsende. Hvis ikke, vil det være mig altfor svært vedblivende at række Haanden ud imod den Haand, som kaster uretfærdig Sten paa mig. Har De forstået?"

Hertha Thode ville naturligvis ikke sende et sådant telegram. Derpå sendte d'Annunzio et nyt harmdirrende brev fra den 28. juli og endeligt ét fra 6. august 1922: "Jeg har i lange Maaneder ladet mig fornærme med en Franciskaners Taalmodighed. De kæmpende maa have set at min Taalmodighed forvandlede sig til en ubønhørlig Energi. Hvilken som helst kampagne rettet mod mig er paa Forhaand dødsdømt. I alle disse Spørgsmaal er jeg pletfri. De ved det. Jeg tror, det havde været Deres Pligt at erklære dette til Deres Folk. Krigens følger er grusomme, ligesom krigen er grusom, men jeg har vist mig og vil vise mig overmenneskelig. Rejs med et roligt og oprigtigt Hjerte." Sådanne udgydelser var karakteristiske for Gabriele d'Annunzio. (Se Ernst Noltes bog "Der Faschismus in seiner Epoche", s. 198.)

Med sorg så Hertha Thode, hvordan ejendommen ændrede karakter fra et fredeligt og idyllisk sted til et slags krigsmonument for "helten fra Fiume" og med kanoner som ofte blev affyret midt om natten til stor bestyrtelse for lokalbefolkningen. Sådant fremstår villaen også i dag. Den er blevet til en turistattraktion - et museum for digteren Gabriele d'Annunzio!

Hertha Thode kunne desværre ikke gøre mere i Italien end at tage afsked med sine venner. Men først efter generalstrejken i Italien august 1922 var det muligt at rejse tilbage til Danmark, mærkeligt nok i følgeskab med d'Annunzios søn, der hvert øjeblik kiggede ind i hendes kupé, og hvis store lighed med faderen gav hende kuldegysninger. Han skulle åbenbart sikre, at hun virkelig forlod Italien.

Den 31. oktober 1922 overtog Mussolini regeringsmagten i Italien og "fascismens diktatoriske principper med stærk indskrænkning i pressens og den politiske oppositions frihed", blev ledetråd for styret (Salmonsens Konversations Leksikon bind XXVI, s. 542).

I foråret 1923 skrev Hertha Thode personligt til Mussolini og bad ham om at tage sig af sagen. Det førte til, at hun fik tilkendt et beløb på 100.000 lire for at gøre "tabet af Villa Cagnacco mindre smertefuldt", som den

italienske regering skrev. Men beløbet svarede overhovedet ikke til hendes økonomiske tab. Hun blev endnu en gang opfordret til at indsende en liste til den italienske regering over de genstande og ejendele af personlig affektionsværdi, som hun kunne ønske at få tilbage. Regeringen lovede at give listen videre til digteren, og fru Thode sendte endnu en ønskeliste, men fik som forventet aldrig noget svar. Mussolini frygtede sandsynligvis d'Annunzios politiske indflydelse.

Karin Michaëlis' artikler om d'Annunzio-sagen.

Det sidste kapitel i Hertha Thodes erindringer begynder med følgende afsnit:

"Der blev aldrig rigtig Ro om den Historie. Den danske Presse beskæftigede sig ofte dermed, og da jeg ved et Tilfælde lærte Forfatterinden Karin Michaëlis at kende, tog min Affære et saa mægtigt Opsving, at jeg mistede Herredømmet over Sagen, der blev et helt internationalt Anliggende og vakte uhyre Opmærksomhed. Dette skyldtes vel ogsaa Thodes og d'Annunzios bekendte Navne. Karin Michaëlis, som med sit varme og impulsive Sind saa ganske uegennyttigt greb ind i det fine diplomatiske Spind, der var vævet om min Sag, optraadte nu som min Forsvarer, og hendes flammende Protest gav Genlyd i Verden. Hendes Kæmpeartikler blev optaget i alle førende Blade, og Sympatiskrivelser strømmede ind til os fra nær og fjern, selv fra Amerika og Syditalien. Akter, Breve og Avisudklip taarnede sig op i svimlende Højder, og en i Sandhed ikke tilstræbt Berømtedensatmosfære begyndte at omgive mig. - At man i Italien saa paa dette med alt andet end velvillige Øjne, var i og for sig ganske rimeligt. Men hvad kunde jeg gøre? Sagen var en Gang for alle gledet ud af mine Hænder og tilhørte Historien."

Karin Michaëlis afsluttede sin lille pamflet mod Gabriele d'Annunzio på Thurø den 25. maj 1925. Den var skrevet på tysk og udkom få måneder efter hos Gustav Kiepenheuer Verlag i Potsdam i 5.000 eksemplarer med titlen "Der Fall d'Annunzio". Den kan endnu købes antikvarisk i Tyskland.

Karin Michaëlis indledte hæftet med at fortælle, at hun ved hjælp af den europæiske presse allerede havde klarlagt d'Annunzio-sagen for offentligheden i artikler to gange tidligere, og at hun gjorde det endnu en gang i form af denne brochure (som hun kaldte det lille hæfte), fordi mange forskellige mennesker fra både ind- og udland havde ønsket at læse artiklerne i sammenhæng. Hun fortsatte: "Mir passt es insofern gut, weil ich bei dieser Gelegenheit die lesenden Männer und Frauen innig bitten kann, nach Lesen dieser Broschüre dieselbe an Freunde, Bekannte oder Verwandte im Auslande zu verschicken." (*Det passer mig godt, fordi jeg ved denne lejlighed kan bede læsende mænd og kvinder om efter endt læsning at sende brochuren videre til venner, bekendte og familie i udlandet. sd*)

De mange breve, hun havde modtaget fra forskellige lande som kommentarer til de første artikler gav alle uden undtagelse udtryk for ønsker om at bidrage til at d'Annunzio blev stillet for en international menneskeretsdomstol på grund af hans forbrydelse mod fru Hertha Thode, da den italienske stat åbenbart beskyttede ham. På trods af mange løfter om det modsatte havde han med vold berøvet fru Thode alt og nærmest bragt hende til tiggerstaven (Michaëlis, s. 6). En sådan nederdrægtighed mod en sårbar person var for provokerende for K.M. Hun måtte gøre noget, og da hun tidligere havde haft gode erfaringer med at involvere pressen i en kamp mod uretfærdighed, gentog hun nu dette i stor målestok (Eddy, s. 173).

På de første tyve sider i "Der Fall d'Annunzio" gennemgår Karin Michaëlis sagen i detaljer. Hun fremlægger d'Annunzios breve til Hertha Thode, som denne havde overladt hende, og formår derved at give et dokumenteret, detaljeret signalement af den italienske forfatters psykopatiske karakter skrevet i en selvsikker og sarkastisk stil. For eksempel kaldes d'Annunzio for en kukker, dvs. en gøg - der som bekendt lægger sine æg i andres reder. - Flere af psykiatriens kendetegn for psykopati kan genfindes i d'Annunzios breve, f.eks. gentagne asociale handlinger, aggressiv og voldelig adfærd, ingen anger eller skyldfølelse, løgnagtig og manipulerende, manglende empati, storhedsideer om egen værdi og udtalt tendens til at give andre skylden (Dahl og Dalsegg, s. 70 - 71).

På de sidste ti sider fortæller Karin Michaëlis om, hvordan Gabriele d'Annunzio, "der grosse Fürst und Dichter und Ehrenmann" reagerede på K.M.s indgriben i sagen. Tre dage efter K.M.s første artikler i marts 1925 blev der sendt et telegram fra Italien til de førende aviser i Skandinavien og de tysksprogede lande, om at digteren havde fået Villa Cargnacco foræret af den italienske stat. - Karin Michaëlis blev i et nyt telegram beskyldt for "afpresningsforsøg" og "latterlige og barnlige løgne om hans havesyge". I det næste telegram fortalte han, at sagen kun drejede sig om "et gammelt, ensomt beliggende og dårligt holdt bondehus uden nogle værdigenstande". Men ud fra Hertha Thodes erindringer ved vi bedre! - Hvis der var nogen, der var

løgnagtig, så var det d'Annunzio. Dette beviste Karin Michaëlis eftertrykkeligt i sin brochure "Der Fall d'Annunzio".

Kilder:

Andres, Stefan (2004): Die Tode eines Ungeliebten. Eine Annäherung an Gabriele d'Annunzio, den "Johannes der Täufer des Faschismus" (Kritische Ausgabe. Signale aus dem Kulturbetrieb, Universität Bonn, nr. 2, s. 19 - 24)

Brøndum-Nielsen, Johs. og Raunkjær, Palle (red.) (1930): Italien. Salmonsens Konversations Leksikon, bd. XXVI. (J. H. Schultz forlagsboghandel A/S, København)

Dahl, Alv A. og Dalsegg, Aud (2001): Charmør og tyrann. Et indblik i psykopaternes og ofrenes verden. (Munksgaard, København)

Eddy, Beverley Driver (2003): Karin Michaëlis. Kaleidoskop des Herzens. Eine Biographie. (Edition Praesens, Wien)

Michaëlis, Karin (1925): Der Fall d'Annunzio (Gustav Kiepenheuer Verlag A.G. Potsdam)

do. do. (1929): Mein Kampf gegen d'Annunzio (trykt i essaysamlingen Flammende Tage, Carl Eissner Verlag Dresden)

Nolte, Ernst (1963): Der Faschismus in seiner Epoche (R. Piper & Co Verlag, München)

Salmonsens Konversations Leksikon. Se Brøndum-Nielsen, Johs.

Thodes, Hertha (1945): Mindernes Rigdom (Forlaget Carl Aller, København)